

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดชลบุรี*

WELLNESS TOURISM IN CHONBURI PROVINCE

ศิโสภา ริวัฒนา*, ภัทรธิดา ผลงาม, กำพล ศรีวัฒนกุล

Sisopa Riwattana, Pattaratira Polngam, Kumpol Sriwattanakul

คณะศิลปศาสตร์ สาขาการพัฒนารัฐกิจและทุนมนุษย์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

Faculty of Liberal Art Department of Business and Human Capital Development North Bangkok University, Thailand.

*Corresponding author E-mail: Nancyexclusive@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อนำเสนอความหมายและรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่สนับสนุนความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดชลบุรี และ 3) เพื่อนำเสนอกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดชลบุรี ข้อค้นพบในการศึกษาครั้งนี้มาจากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสรุปและตีความจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำเสนอตามวัตถุประสงค์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ 1) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ หมายถึง การเดินทางที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนและทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมหรือบำบัดรักษาสุขภาพ ส่วนรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พบว่า สามารถจำแนกได้เป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ การท่องเที่ยวแบบส่งเสริมสุขภาพ และการท่องเที่ยวแบบบำบัดหรือรักษาสุขภาพ 2) ปัจจัยที่สนับสนุนความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดชลบุรี ได้แก่ นโยบายด้านการท่องเที่ยวของแผนการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ซึ่งให้ความสำคัญกับกลุ่มนักท่องเที่ยวรายได้สูงและกลุ่มท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ นอกจากนี้แล้วยังพบว่าจังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีความพร้อมในด้านการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นอย่างมาก เนื่องจากในด้านสถานที่พักโดยมีโรงแรมที่ทันสมัยเป็นจำนวนมาก รวมทั้งยังเป็นจังหวัดที่มีสถานบริการสุขภาพที่มีความทันสมัยเป็นจำนวนมากเช่นกัน อาทิ ศูนย์บริการทางการแพทย์ครบวงจร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ 3) กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดชลบุรี ได้แก่ กิจกรรมนวดแผนไทย นวดประคบสมุนไพร กิจกรรมขัดผิวกาย นวดอโรม่า และ กิจกรรมวารีบำบัด ส่วนแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดชลบุรีจำแนกได้ 3

* Received January 10, 2023; Revised February 1, 2023; Accepted March 18, 2023

ประเภท ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทวิถีไทย แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภท
ธรรมชาติ และ แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทนันทนาการ

คำสำคัญ: การท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ, จังหวัดชลบุรี

Abstract

This article aims to study the guidelines for the quality development of wellness tourism management. This is a qualitative study by searching for information from documents and research that concern. Analyze data by summarizing and interpreting relevant documents and research that relate and present according to the objectives as follows: 1) Wellness tourism means to travel with purpose and activities to promote or maintain health. Therefore, wellness tourism separates into 2 types comprise health promotion tourism and therapeutic or medical tourism. 2) Factors that support the readiness of wellness tourism in Chonburi Province are the Tourism Policy of Eastern Economic Corridor Planning (EEC). Which focuses on high-income tourists and wellness tourism groups. In addition, found that Chonburi province is well equipped in terms of accommodation with a large number of modern hotels. It is also a province that has many modern health facilities as well. For example, Thammasat Pattaya: The Health and Wellness Innopolis. 3) Wellness tourism activities in Chonburi include Thai Massage, Herbal compress massage, Body scrub activity, Aroma massage, and Hydrotherapy activities. Wellness tourism destinations in Chonburi Province classifies into 3 types include the Thai way of wellness tourism destinations, Natural wellness tourism attractions, and Recreational wellness tourism.

Keywords: Tourism, Wellness Tourism, Quality development

บทนำ

“การท่องเที่ยว” หมายถึง การเดินทางจากสถานที่ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพักผ่อน หรือ เพื่อสร้างความสนุกสนาน หรือ เพื่อหาความรู้โดยที่เป็นการเดินทางทั้งในระยะทางไกลหรือใกล้ รวมทั้งอาจจะมีการค้างแรมหรือไม่ค้างแรมก็ได้ และการท่องเที่ยวยังเป็นกิจกรรมของมนุษย์ เพื่อการผ่อนคลายความตึงเครียดจากการทำงาน โดยในปัจจุบันรูปแบบของการท่องเที่ยวมีความหลากหลาย และมีการจำแนกรูปแบบของการท่องเที่ยวออกเป็นหลายประเภท อาทิ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวแบบ

ผจญภัย ฯลฯ ดังนั้น การพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวจึงเป็นนโยบายหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่ทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาคและท้องถิ่น (เบญจวรรณ สุจริต และ ชัชชัย สุจริต, 2560) สอดคล้องกับนโยบายในการพัฒนาบริการและส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวแห่งเอเชีย

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงเป็นแรงขับเคลื่อนเศรษฐกิจภายในประเทศไทย เพราะเป็นแหล่งรายได้ที่นำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ การสร้างงานและการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค และเกิดการกระจายรายได้สู่ภาคธุรกิจการท่องเที่ยวและชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561) แสดงให้เห็นว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการที่สามารถสร้างได้เป็นจำนวนมากเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) โดยในระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยมีรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสูงเป็นอันดับที่ 4 ของโลก โดยเป็นรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ การท่องเที่ยวเชิงศิลปวิทยาการ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวแบบผจญภัย ฯลฯ (กชธมน วงศ์คำ, 2562) และในปัจจุบันพบว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในหลายประเทศต่างให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพราะสร้างรายได้จำนวนมากเข้าสู่ประเทศในแต่ละปี โดยข้อมูลจาก (Global Wellness Institute, 2018) รายงานว่ามูลค่าตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั่วโลกในปี พ.ศ. 2563 จะมีแนวโน้มเติบโตจาก 4 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐเป็น 11 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2568 คิดเป็นอัตราการเติบโตเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 20.90 ในขณะที่สถานประกอบการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและบริการทางการแพทย์ได้รับมาตรฐานเพิ่มขึ้น ในช่วง 6 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2564 จำนวน 1,542 แห่ง ซึ่งเป็นการขยายตัวเฉลี่ยประมาณร้อยละ 66 ต่อปี และสิ่งนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเช่นกัน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา นำเสนอรายงานว่า ระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยมีรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสูงเป็นอันดับที่ 4 ของโลก ซึ่งกล่าวได้ว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการที่สามารถสร้างรายได้เป็นจำนวนมากเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) สอดคล้องกับความคิดเห็นของ จิรดาภา สนิทจันทร์ กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหลักที่สร้างรายได้จำนวนมากให้กับประเทศไทย (จิรดาภา สนิทจันทร์, 2564) และในปี พ.ศ. 2560 ตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั่วโลกมีมูลค่าประมาณ 639.4 พันล้านเหรียญสหรัฐ และมีจำนวนนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประมาณ 830 ล้านคนในปี พ.ศ. 2560 และมีมูลค่าประมาณ 808 พันล้านเหรียญสหรัฐ (Global Wellness Institute, 2018)

สำหรับในประเทศไทยนั้นพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ซึ่งประกอบด้วย ระยอง ชลบุรี และฉะเชิงเทรา (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561) เป็นพื้นที่ที่ได้รับการสนับสนุนและพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ โดยแผนการพัฒนาพื้นที่ EEC เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาพื้นที่ทั้งทางกายภาพและทางสังคม เพื่อเป็นการยกระดับความสามารถ ในการแข่งขันของประเทศ โดยที่แผนการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวได้ถูกบรรจุไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประกอบด้วย 1) แผนปฏิบัติการการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 2) แผนปฏิบัติการการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล 3) แผนปฏิบัติการการพัฒนา ศูนย์กลางธุรกิจ และศูนย์กลางการเงิน 4) แผนปฏิบัติการการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมาย 5) แผนปฏิบัติการการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว และ 6) แผนปฏิบัติการการพัฒนาบุคลากร การศึกษา การวิจัย และเทคโนโลยี (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2561)

จากที่กล่าวมา พบว่า แผนการพัฒนาของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกจะ มุ่งเน้นและมีความเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ส่งผลให้กลุ่มจังหวัด เหล่านี้โดยเฉพาะจังหวัดชลบุรีกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่น่าสนใจ เนื่องจากเป็น พื้นที่ชายทะเลและมีสถานบริการทางการแพทย์และสถานบริการสุขภาพที่ทันสมัยเป็นจำนวนมาก และยังเป็นสถานที่ตั้งกิจการการแพทย์ครบวงจร ธรรมศาสตร์พญา (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2564) ดังนั้น จังหวัดชลบุรีจึงเป็นพื้นที่สำคัญที่มีศักยภาพในการ รองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งถือว่าเป็นการรองรับมติคณะรัฐมนตรีที่เห็นชอบ ในการพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติที่สามารถแข่งขันกับนานาชาติโดยใช้ ศักยภาพความแข็งแกร่งด้านระบบบริการสุขภาพของประเทศเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดิน ทางเข้ามาเพื่อรับบริการจนสามารถสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศ และกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ จึงได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยให้เป็น ศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ (พ.ศ. 2560 – 2569) (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2559) บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดชลบุรี ในมิติของแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและแหล่งท่องเที่ยวเชิง สุขภาพในจังหวัดชลบุรี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเริ่มเกิดขึ้นในสมัยโรมัน โดยมีจุดกำเนิดมาจากสปาหรือแหล่ง อาบน้ำแร่ ซึ่งในสมัยนั้นเป็นที่รู้จักในฐานะแหล่งบำบัดโรคโดยการอาบน้ำแร่ ซึ่งได้รับความนิยม มาจนถึงสมัยกลาง ต่อมาในศตวรรษที่ 16 ได้มีการเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับสปาให้เป็นแหล่ง พักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งมีปัจจัยส่งเสริมคือการพัฒนาการคมนาคมขนส่งโดยการประดิษฐ์ Stage

Coach ทำให้การเดินทางมีความสะดวกมากขึ้น ส่งผลให้สปากลายเป็นสถานที่พักผ่อนสำหรับชนชั้นสูงหรือผู้มีฐานะดี ต่อมาเพื่อให้เกิดการขยายตัวทางธุรกิจในวงกว้างมากยิ่งขึ้น จึงได้มีการสร้างที่พักแบบรีสอร์ทในแหล่งอาบน้ำแร่ ต่อมาเมื่อธุรกิจที่พักมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว จึงมีการขยายการสร้างที่พักริมชายหาดซึ่งได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว ส่งผลให้ธุรกิจสปาได้รับผลกระทบเป็นอย่างมากและเข้าสู่ภาวะถดถอย โดยเฉพาะสปาที่ไม่ได้อยู่ตามชายหาด (Komsit Kieanwatana et.al., 2014)

“การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ” หมายถึง การเดินทางที่มีวัตถุประสงค์และมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมหรือ บำบัดรักษาฟื้นฟูสุขภาพ เช่น การเดินทางไปพักผ่อนตามรีสอร์ทที่อยู่ท่ามกลางธรรมชาติ ในโปรแกรมมีการพบผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษาทางสุขภาพ ตลอดทั้งมีกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสุขภาพ เช่น การฝึกโยคะ การฝึกสมาธิ ทั้งนี้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจะเน้นการเสริมสร้างสุขภาพกายและสุขภาพจิตให้สดชื่นผ่อนคลาย ปรับสภาพจิตใจและร่างกายให้สมดุล และภายหลังการท่องเที่ยวก็สามารถนำกลับไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (นฤมล รัตนไพจิตร และ คณะ, 2561) ตรงกับ (สารทิ ชนะทัฬห และคณะ, 2564) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหมายถึง การเดินทางที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาการบำรุงรักษาหรือการเสริมสร้างสุขภาพที่ดีแก่บุคคล มีขอบเขตครอบคลุมถึงการบริการทั้งหมดที่เป็นการดูแลและปรับปรุงสุขภาพในเชิงป้องกันแบบองค์รวม โดยเป็นทางเลือกและความสนใจของผู้ใช้บริการที่จะเลือกใช้ และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การท่องเที่ยวแบบส่งเสริมสุขภาพ เป็นการเดินทางไปท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิตและพักผ่อนหย่อนใจ โดยจะมีการแบ่งเวลาจากการท่องเที่ยวส่วนหนึ่งมาทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในสถานที่พัก หรือนอกสถานที่พักแรมกฎวิธีและถูกต้องตามหลักวิชาการและมีคุณภาพมาตรฐานอย่างแท้จริง เช่น การทำกิจกรรมการนวด/อบ/ประคบสมุนไพร การบริการสวนคนธบำบัด และวารีบำบัด การอาบน้ำแร่หรือน้ำพุร้อน การฝึกกายบริหารท่าฤๅษีดัดตน การฝึกปฏิบัติสมาธิแนวพุทธ รวมไปถึงการให้บริการอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพและอื่น ๆ และส่วนใหญ่จะเลือกเข้าพักในสถานที่พักตากอากาศประเภทโรงแรมหรือรีสอร์ทที่มีศูนย์สุขภาพหรือศูนย์กีฬาให้บริการส่งเสริมสุขภาพที่มีมาตรฐานคุณภาพอย่างแท้จริง เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในสถานที่พักแรมนั้น ๆ จัดไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ดังนั้น ในการให้บริการดังกล่าวแก่นักท่องเที่ยวผู้ประกอบการและผู้ให้บริการจึงต้องดำเนินการพัฒนาบริการ จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและได้มาตรฐานคุณภาพที่เหมาะสม

2. การท่องเที่ยวแบบบำบัดหรือรักษาสุขภาพ เป็นการเดินทางไปท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้วิถี

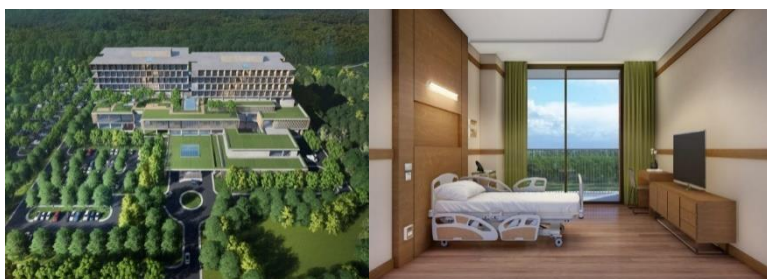
ชีวิตและพักผ่อนหย่อนใจ และจะแบ่งเวลาส่วนหนึ่งจากการท่องเที่ยวไปรับบริการบำบัดรักษาสุขภาพ โดยเป็นการรักษาพยาบาลและการฟื้นฟูสุขภาพในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลที่มีคุณภาพมาตรฐานอย่างแท้จริงเช่นการตรวจร่างกาย การรักษาโรคต่าง ๆ การทำฟันและการรักษาสุขภาพฟันการผ่าตัดเสริมความงาม การผ่าตัดแปลงเพศและอื่น ๆ เป็นต้น การท่องเที่ยวในลักษณะนี้จึงมีการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวที่บรรจุโปรแกรมการเข้ารับบริการบำบัดรักษาโรค การฟื้นฟูและการรักษาพยาบาล และการบริการสุขภาพ ที่หลากหลาย อาทิ การตรวจร่างกาย การรักษาโรคต่าง ๆ การทำฟัน การผ่าตัดเสริมความงาม หรือการผ่าตัดแปลงเพศ ฯลฯ เป็นต้น โดยเลือกใช้บริการในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลที่มีคุณภาพมาตรฐานอย่างแท้จริง ดังนั้น เจ้าของกิจการหรือผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและผู้ให้บริการ รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการพัฒนาบริการการท่องเที่ยวและกิจกรรมบำบัดรักษาสุขภาพที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและได้มาตรฐานคุณภาพที่เหมาะสม การท่องเที่ยวแบบบำบัดรักษาสุขภาพจึงเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งประโยชน์ต่อการรักษาฟื้นฟูสุขภาพนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีการเติบโตเป็นอย่างมาก เนื่องมาจากนักท่องเที่ยวเริ่มใส่ใจดูแลสุขภาพมากขึ้น สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทย จากการที่รัฐบาลได้กำหนดให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการบริการทางการแพทย์ และศูนย์กลางการให้บริการด้านสุขภาพในระดับเอเชียและค่าใช้จ่ายประหยัดกว่าในต่างประเทศ ประกอบกับการเติบโตด้านการท่องเที่ยวทำให้การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์เติบโตเป็นอย่างมาก (ณัฐพล สีสาวฒนา นันท์, 2559) นอกจากนี้แล้ว การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทยมีความโดดเด่นเพราะมีความได้เปรียบเชิงต้นทุนที่ดีทั้งในแง่ของการบริการด้านสุขภาพ บริการ บุคลากร ค่าใช้จ่าย ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ นอกจากนี้ข้อมูลจาก Global Wellness Institute ระบุว่า ปี 2560 มูลค่า ตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทยใหญ่เป็นอันดับที่ 13 ของโลก สามารถสร้างรายได้ไม่ต่ำกว่า 320,000 ล้านบาท มีชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในไทยมากกว่า 12.5 ล้านรายการ และมีอัตราค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติด้านสุขภาพ 1,885 เหรียญสหรัฐฯ ต่อครั้งที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย และในช่วงปี 2558 - 2560 มีอัตราการเติบโตที่ร้อยละ 13.10 สร้างงานไม่ต่ำกว่า 530,000 ตำแหน่ง ทั่วประเทศ ซึ่งทิศทางการเติบโตดังกล่าวสอดคล้องกับการเติบโตของนักท่องเที่ยวกลุ่ม Luxury ในไทยเติบโตถึง ร้อยละ 18.00 มีการใช้จ่ายมากกว่านักท่องเที่ยวประเภทอื่นเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 130 (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2559) โดยกิจกรรมเชิงสุขภาพ ได้แก่ สปา และการรักษาทางการแพทย์ คือ กิจกรรมหลัก ๆ กว่าร้อยละ 80 ที่นักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าวสนใจอย่างมาก (เข็มทิศท่องเที่ยว, 2561)

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดชลบุรี

จังหวัดชลบุรี เป็นจังหวัดที่มีสถานที่ท่องเที่ยวระดับนานาชาติ ซึ่งได้รับความนิยมและมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากจากทั่วทุกมุมโลก ถือเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกของประเทศไทยที่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงหลายแห่งตั้งอยู่ (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวหลายประเภท เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล การท่องเที่ยวเชิงกีฬา การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เมืองท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ เมืองพัทยา บางแสน ฯลฯ และนอกจากด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแล้วจังหวัดชลบุรียังเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคตะวันออกเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม เนื่องจากเป็นที่ตั้งของท่าเรือแหลมฉบังซึ่งมีความสำคัญรองจากท่าเรือกรุงเทพ โดยในปัจจุบันจังหวัดชลบุรีมีประชากร 1,500,000 คนโดยประมาณ

นอกจากนี้แล้วจังหวัดชลบุรียังติดอันดับจังหวัดที่มีการท่องเที่ยวและเขตอุตสาหกรรมเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย ซึ่งจากการที่จังหวัดชลบุรีอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ โดยมีระยะทางเพียง 80 กิโลเมตร และมีการขนส่งที่หลากหลายในการเดินทาง อาทิ รถโดยสารปรับอากาศ รถตู้สาธารณะ รถไฟ และยังมีท่าอากาศยานนานาชาติอู่ตะเภา-ระยอง-พัทยา อีกทั้ง ท่าเรือแหลมฉบังซึ่งอยู่ไม่ไกลจากสนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิ ส่งผลให้จังหวัดชลบุรีมีความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยว และยังมีสถานบริการทางการแพทย์และสุขภาพที่มีความทันสมัยเป็นจำนวนมาก อาทิ ศูนย์การแพทย์ครบวงจร ธรรมศาสตร์พัทยาและยังมีสถานที่พักที่สะอาดและมีความปลอดภัยหลายแห่ง ส่งผลให้จังหวัดชลบุรีมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้เป็นอย่างดี

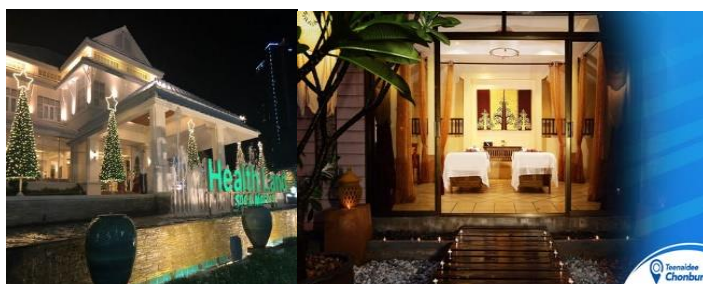

ภาพที่ 1 ศูนย์การแพทย์ครบวงจร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์พัทยา

จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจังหวัดชลบุรีมีจำนวน 2,813,743 คน ในปี พ.ศ. 2564 และเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2565 โดยมีจำนวนถึง 10,799,364 คน (กองเศรษฐกิจการ

ท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) ส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดชลบุรี พงศา เกษเวชสุริยา พบว่า นักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพส่วนใหญ่ใช้บริการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในกิจกรรมสปาเพื่อสุขภาพ (พงศา เกษเวชสุริยา, 2563) สอดคล้องกับฐมจารี ปาลอภิไตร และ ญัฐพร อัฐสุวรรณ กัง พบว่า กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดชลบุรี ได้แก่ กิจกรรมนวดแผนไทย นวดประคบสมุนไพร กิจกรรมขัดผิวกาย และ กิจกรรมวารีบำบัด นอกจากนี้แล้วในปัจจุบัน จังหวัดชลบุรียังมีธุรกิจที่สนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นจำนวนมาก อาทิ ธุรกิจอาหารเพื่อสุขภาพ หมายถึง กิจกรรมที่ผลิตกลุ่มอาหารเพื่อสุขภาพต่าง ๆ ทั้งอาหารคลีนหรืออาหารที่ใช้วัตถุดิบออร์แกนิก (ฐมจารี ปาลอภิไตร และ ญัฐพร อัฐสุวรรณ กัง, 2564) ซึ่งเป็นสินค้าที่ได้รับความนิยมสูงในหมู่ผู้สูงอายุ เพราะการดูแลสุขภาพเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากกับผู้สูงอายุ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2565) อาทิ ร้าน Yes! Vegan ซึ่งผลิตและจำหน่ายอาหารที่ปราศจากเนื้อสัตว์ (นิธิตา เอกปฐมศักดิ์, 2565) และในด้านสถานที่พัก พบว่า จังหวัดชลบุรีมีโรงแรมและรีสอร์ทระดับ 5 ดาวเป็นจำนวนมาก อาทิ โรงแรมเมโมสวีทพทยา โรงแรมเบลล่า และโรงแรมอาลิ้งก์ลอร์ดพทยา (ประภาพร ยศไกร, 2559) ส่วนธุรกิจสปาและนวดแผนไทยมีจำนวนถึง 9,796 แห่ง (กองสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ, 2563)

ภาพที่ 2 สปาในจังหวัดชลบุรี

จากข้อมูลที่กล่าวมาแสดงให้เห็นถึงความพร้อมของจังหวัดชลบุรีในด้านสถานที่พักและธุรกิจที่เกี่ยวข้องสำหรับการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ สอดคล้องกับนโยบายการท่องเที่ยวของแผนการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ซึ่งให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดในภาคตะวันออก ได้แก่ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยองสู่การท่องเที่ยวระดับโลกอย่างยั่งยืน

แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดชลบุรี

จากการที่จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวมากมายและเป็นหนึ่งในกลุ่มจังหวัดเป้าหมายของการพัฒนาพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ส่งผลให้ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เร่งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องโดยแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่สำคัญในจังหวัดชลบุรีมีเป็นจำนวนมาก จำแนกได้ดังนี้ (ธนรัช วัชรธร, 2560)

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทวิถีไทย ได้แก่

1.1 หอพระพุทธรูปหิมาลัยมณฑลสิรินาถ รองรับกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพด้านการส่งเสริมความสบายใจ โดยใช้เป็นสถานที่สำหรับกราบไหว้บูชาเพื่อเสริมมงคลแก่ตนเอง

ภาพที่ 3 หอพระพุทธรูปหิมาลัยมณฑลสิรินาถ

1.2 วัดป่าชิรบรรพตและวัดตาลล้อม รองรับกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพด้านการส่งเสริมความสบายใจ โดยใช้เป็นสถานที่ฝึกปฏิบัติธรรมความสงบภายในจากการฝึกนั่งท่ามกลางธรรมชาติอันสงบและร่มเย็น

ภาพที่ 4 วัดป่าชิรบรรพตและวัดตาลล้อม

1.3 ท่าเรือพลี เป็นตลาดประมงซึ่งถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่รองรับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในด้านอาหารสุขภาพ อาทิ อาหารทะเล และอาหารสมุนไพร

ภาพที่ 5 ตลาดประมงท่าเรือพลี

2. แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทธรรมชาติ

2.1 เขาสามมุข เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่รองรับกิจกรรมออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ เหมาะสำหรับการพักผ่อนเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ กับครอบครัว

ภาพที่ 6 จุดชมวิวเขาสามมุข

2.2 หาดบางแสนเป็นชายหาดที่มีความเหมาะสมที่จะรองรับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้แก่ การเดินออกกำลังกายบนทรายโดยเท้าเปล่า สูดอากาศและชมวิว เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจกับครอบครัว อีกทั้งยังมีลานกีฬาริมทะเลสำหรับออกกำลังกาย

ภาพที่ 7 ลานกีฬาริมชายหาดบางแสน

2.3 ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน รองรับกิจกรรมการเดินเพื่อสุขภาพโดยเป็นการเดินออกกำลังกายบนสะพานไม้ยาว 2,300 เมตร

ภาพที่ 8 สะพานไม้ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน

3. แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทนันทนาการ ได้แก่

3.1 สวนนันทนาการรัชมิ่งคลาสิก (มหาวิทยาลัยบูรพา) เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมเดิน วิ่งออกกำลังกาย และมีเครื่องเล่นสำหรับเด็ก และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ

ภาพที่ 9 สวนนันทนาการรัชมิ่งคลาสิก

3.2 สถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเล มหาวิทยาลัยบูรพา เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่รองรับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในลักษณะของการพัฒนาสติปัญญา

ภาพที่ 10 สถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเล

3.3 ห้างสรรพสินค้า โดยจังหวัดชลบุรีมีห้างสรรพสินค้าเป็นจำนวนมากเป็นสถานที่จัดจำหน่ายอาหารสุขภาพ และเป็นพื้นที่ให้บริการนวดแผนไทย เป็นต้น

ภาพที่ 11 ห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่

สรุป

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม หรือ บำบัดรักษาฟื้นฟูสุขภาพสามารถจำแนกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ การท่องเที่ยวแบบส่งเสริมสุขภาพ และ การท่องเที่ยวแบบบำบัดหรือรักษาสุขภาพ เนื่องจากจังหวัดชลบุรีซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวตามนโยบายพัฒนาพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ซึ่งให้ความสำคัญกับกลุ่มนักท่องเที่ยวรายได้สูงและกลุ่มท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ สิ่งนี้เป็นปัจจัยที่สนับสนุนความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดชลบุรี และจังหวัดชลบุรียังมีสถานบริการสุขภาพและสถานพยาบาล อาทิ ศูนย์บริการการแพทย์ครบวงจร และสปาที่ทันสมัย รวมทั้งโรงแรมและที่พักที่ทันสมัยจำนวนมาก ที่สามารถรองรับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหลายรูปแบบ ส่วนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดชลบุรีที่ได้รับความนิยม ได้แก่ กิจกรรมนวดแผนไทย กิจกรรมนวดประคบสมุนไพร กิจกรรมขัดผิวกาย กิจกรรมนวดอโรมา และ กิจกรรมวารีบำบัด ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดชลบุรียังสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทวิถีไทย แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทนันทนาการ

เอกสารอ้างอิง

- เข็มทิศท่องเที่ยว. (2561). ท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพเมื่อใคร ๆ ก็อยากอายุยืน. เรียกใช้เมื่อ 8 มกราคม 2566 จาก <https://intelligencecenter.tat.or.th/articles/10612>.
- เบญจวรรณ สุจริต และ ชัชชัย สุจริต. (2560). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอบ้านฉาง จังหวัดอุดรธานี. ใน รายงานการวิจัย อุดรธานี. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

- กชธมน วงศ์คำ. (2562). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านห้วยซั่วตำบลแกด้า อำเภอกาบัง จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2565). 10 เทรนด์ธุรกิจในอนาคตรองรับสังคมผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 15 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.dop.go.th/th/know/15/494>.
- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2559). เอกสารความรู้ ผู้ดำเนินการสปาเพื่อสุขภาพ. สำนักงานส่งเสริมธุรกิจบริการสุขภาพ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. เรียกใช้เมื่อ 6 ธันวาคม 2565 จาก www.thaispaassociation.com/uploads/file/Spa-Knowledge.pdf.
- กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). รายงานสถานการณ์ด้านการท่องเที่ยว. รายงานฉบับสมบูรณ์ประจำปีงบประมาณ 2562. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กองสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ. (2563). ระบบสารสนเทศรายงานจำนวนสถานประกอบการในพื้นที่. เรียกใช้เมื่อ 16 ธันวาคม 2565 จาก http://spa.hss.moph.go.th/?s_data=prov_name.
- จิรดาภา สนิทจันทร์. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวกรณีศึกษาตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ. ใน การค้นคว้าอิสระ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ฐมจารี ปาลอภิไตร และ ณิชพร อิฐสุวรรณ กัง. (2564). พฤติกรรมและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเมืองพัทยาต่อการใช้บริการสปาเพื่อสุขภาพ. วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี, 17(4), 69 – 79.
- ณิชพล ลีลาวพัฒนานันท์. (2559). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ของจังหวัดภูเก็ตเพื่อยกระดับสู่การเป็นศูนย์กลางนานาชาติการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 15(2), 35 – 57.
- ธนนันท์ วัชรธร. (2560). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในเขตอำเภอมือง จังหวัดชลบุรี. วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม, 13(1), 260 – 275.
- นฤมล รัตนไพจิตร และ คณะ. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้สูงอายุจังหวัดนครราชสีมา. ใน รายงานการวิจัย สงขลา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- นิธิตา เอกปฐมศักดิ์. (2565). สำรวจสารพัดกิจการของคนชลบุรี ทั้งร้านอาหารสุขภาพ ร้านชำรักษ์โลก จนถึงที่พักนารักกริมชายหาด. เรียกใช้เมื่อ 15 ธันวาคม 2565 จาก <https://readthecloud.co/chonburi-travel-guide/>.

- ประภาพร ยศไกร. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการโรงแรมในเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ของนักท่องเที่ยวชาวจีน. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พฤธา เกษเวชสุริยา. (2563). การวิเคราะห์คำวิจารณ์ออนไลน์ของนักท่องเที่ยวกับการให้บริการของธุรกิจสปาในเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2564). เขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษการแพทย์ครบวงจร EECmd ธรรมศาสตร์พัตยาภิปรายการพัฒนาในอนาคต. เรียกใช้เมื่อ 5 ธันวาคม 2565 จาก <https://tu.ac.th/thammasat-pattaya-eeccmd-development-goals>.
- สารทิ ษณะทัฬ และคณะ. (2564). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กรณีศึกษา น้ำพุร้อนท่า สะทอน ตำบลท่าสะทอน อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารวิทยาการจัดการ , 8(1), 61 – 78.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2561). แผนปฏิบัติการการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). แผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว อาเซียน พ.ศ. 2558 – 2568. กรุงเทพมหานคร: ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 13. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ.
- Global Wellness Institute. (2018). INTERNATIONAL WELLNESS TOURISM GROWING MUCH FASTER THAN DOMESTIC. Retrieved Available 18, 2022, from http://www.thaispaassociation.com/news_inside.php?news_id=22
- Komsit Kianwatana et.al. (2014). Situations and Trends of World and Thailand Health Tourism. Cultural Currency Journal, 1(2014), 77 – 88.